



CAPITOLUL 1

Prăvălia părăsește orașul

O vreme după aceea, în micile cafenele prăfuite, în care se adunau la un pahar slujitorii secreți ai Maiestății Sale, se purtau discuții aprinse asupra momentului în care ar trebui plasat începutul real al cazului Dolphin. Un grup, condus de către un tip căruia îi plesneau hainele pe el, însărcinat cu transmiterea ascultărilor, mergea atât de departe încât să pretindă că data potrivită trebuia căutată cu șaizeci de ani în urmă, când „supercălosul ăla de Bill Haydon“ venise pe lume sub o stea trădătoare. Doar pomenirea numelui lui Haydon le băga frigul în oase. Ceea ce se întâmplă și azi. Pentru că era același Haydon care, încă de pe vremea când studia la Oxford, fusese recrutat de către Karla-Rusul, în calitate de „cârțiță“ sau de „adormit“, sau, mai pe șleau spus, agent de penetrare desemnat să lucreze împotriva lor. Și care, teleghidat de către Karla, pătrunsese în rândurile lor și îi spionase timp de treizeci de ani și mai bine. Și a cărui descoperire în cele din urmă – așa se gândea – îi adusese pe britanici în așa hal, încât se treziseră reduși la o nefastă dependență de serviciul-frate american, pe care în jargonul lor ciudat îl numeau „Verii“. Verii, spunea umflatul, schimbaseră complet regulile jocului. O spunea cu aerul ca și cum ar fi deplâns tendința nefericită a unora de

a-și hărțui adversarul la tenis sau la crichet. Și că, în plus, stricaseră jocul, adăugau discipolii săi.

Pentru indivizii cu mai puțină imaginație, începutul începuturilor coincidea cu demascarea lui Haydon de către George Smiley și numirea, în consecință, a acestuia din urmă ca șef interimar al serviciului trădat, adică la sfârșitul lunii noiembrie 1973. Din clipa în care George a pus ochii pe Karla, spuneau ei, n-a mai fost chip să-l oprească cineva. Restul, conchideau ei, a fost inevitabil. Bietul George, dar câtă minte a putut pune bătrânul la contribuție, ducând în spate o asemenea povară!

Un spirit erudit, un fel de cercetător, un „scotocitor“ cum se spune în jargon, insista chiar, când era cu vinu-ți nas, că data exactă era 26 ianuarie 1841, când un anume căpitan Elliot din Marina Regală debarcase în fruntea unui pluton pe o stâncă învăluită în ceață, căreia i se spunea Hong Kong, la gurile Fluviului Perlelor, pe care, câteva zile mai târziu, îl proclamase colonie britanică. Odată cu sosirea lui Elliot, afirma acel erudit, Hong Kong avea să devină cartierul general al comerțului cu opiu făcut de Marea Britanie cu China și, ca atare, unul dintre stâlpii economiei imperiale. Dacă britanicii n-ar fi inventat comerțul cu opiu – spunea el, mai în glumă, mai în serios – n-ar fi existat toată târășenia asta, nici sfârșirii, nici dividende, și, deci, nici renașterea Prăvăliei după ravagiile mișelești ale lui Bill Haydon.

Pe când cei cu picioarele pe pământ – agenții aduși la bază, instructorii și ofițerii de caz, care își aveau micile lor consilii tainice – vedeau chestiunea doar în termeni operativi. Evidențiau cu câtă abilitate își făcuse Smiley munca de urmărire, ceea ce îi permisesese să-l dibuiască la Vientiane pe trezorerul lui Karla; cât de bine știuse Smiley să-i îmbrobodească pe părinții fetei și ce manevre abile făcuse pe lângă puțin entuziaștii granguri de la Whitehall, care țineau băierile punții pentru operațiuni și care acordau aprobările și permisele

de vânătoare în lumea secretă a informațiilor. Mai presus de orice însă, spuneau ei, nu trebuia uitată acea clipă minunată când Smiley reușise să facă această operațiune să se învârtă în jurul axei sale. Pentru acești profesioniști, cazul Dolphin însemna o victorie a tehnicii. Nimic mai mult. Vedeau în logodna forțată cu Vării doar o altă dovadă de îndemănare a acestui tip uns cu toate alifiile în meserie, în ceea ce avea să fie o lungă și delicată partidă de pocher. Cât privește rezultatul final, mai dă-l dracului! Regele a murit, trăiască Regele!

Dezbaterea continuă oriunde se întâlnesc vechi camarazi, cu toate că numele lui Jerry Westerby, de înțeles, este rar evocat. Din timp în timp, ce-i drept, i-l mai pronunță câte unul, din nesăbuiță ori din sentimentalism sau pur și simplu din zăpăceală, și atunci intervine un moment de jenă, care trece însă. Mai deunăzi, unui tânăr stagiar, proaspăt ieșit de pe băncile școlii de instruire, făcută ca nouă, de la Sarratt – în jargonul de serviciu, Grădinița – îi scăpase de pe buze, în barul celor de sub treizeci de ani. O versiunea îndulcită a cazului Dolphin fusese prezentată de curând la Sarratt – ca bază de discuții în seminarii, un fel de psihoterapie de grup – și bietul băiat, cu cașul încă la gură, se excitase nevoie mare la gândul că împărtășea secretul zeilor:

– *Dumnezeule*, protestase el, bucurându-se de acea libertate a inocenților ce li se acordă cadeților la popota ofițerilor, *Dumnezeule*, de ce nimeni nu pare să vadă rolul lui Westerby în această afacere? Dacă a dus *cineva* tot greul, acela a fost Jerry Westerby. El a fost vârful de lance. Zău așa! Păi, nu?

Cu toate că, bineînțeles, nu pronunțase numele „Westerby“, nici „Jerry“, pentru că pur și simplu nu le știa; spusese doar numele de cod atribuit lui Jerry pe toată durata operațiunii.

Peter Guillam blocase această minge rătăcită. Înalt, zdravăn, Guillam se mișcă totuși cu eleganță, iar stagiarii care își așteaptă primul post tind să-l venereze ca pe o zeitățe greacă.

– Westerby a fost vătraiul care a scormonit focul, spuse el sec, punând capăt tăcerii. Orice agent ar fi făcut la fel, și unii, poate, mult mai bine.

Cum băiatul părea să nu înțeleagă aluzia, Guillam se ridicase și se îndreptase către el, foarte palid, și îi spusese scurt la ureche că ar trebui să-și mai ia un pahar, dacă-l mai țineau balamalele, și că ar face bine după aceea să-și țină gura câteva zile sau câteva săptămâni. Conversația revenise la bătrânul George Smiley, desigur ultimul dintre *adevărații* mari, și la ce-o fi făcând el acum, din nou la pensie. Trăise atâtea vieți; avea atâtea amintiri să-și evoce acum, în liniște, o spuneau ei la unison.

– În timp ce noi înconjuram Luna o dată, el o făcea de cinci ori, spuse cineva într-un elan de fidelitate.

O femeie.

De zece ori, recunoscuroasă ei. De douăzeci! De *cincizeci* de ori! Sub efectul hiperbolei, urma lui Westerby, din fericire, dispăruse. Și, într-o oarecare măsură, și aceea a lui Smiley. Ce mai, George avusese o perioadă de șefie minunată, spuneau ei. La vârsta *lui*, ce-ați mai vrea?

Poate că un punct de plecare mai realist ar fi o anumită sămbătă, pe la mijlocul anului 1974, la orele trei după-amiază, în timpul taifunului, când Hong Kongul, baricadat în spatele obloanelor de furtună, aștepta asaltul următor. La barul Clubului Corespondenților de Presă Străini, o duzină de ziarști, venind mai ales din fostele colonii britanice – australieni, canadieni și americani – glumeau și beau, într-o atmosferă de lenevie agitată, un cor fără solist. Treisprezece etaje mai jos, bătrânele tramvaie și autobuze cu etaj se târau în coaja lor de mazăgă brună făcută din praful șantierelor de construcții și din funinginea coșurilor uzinei din Kowloon. Micuțele bazine din fața hotelurilor înalte erau ciupite de stropii insidioși ai

ploi mocănești. La toaleta bărbaților, care oferea cea mai frumoasă priveliște a Clubului asupra portului, tânărul Luke, californianul, își înfunda fața în chiuvetă, să-și spele sângele care-i curgea din gură.

Luke era un jucător de tenis deșelat și ciudat, un bătrân de douăzeci și șapte de ani, care până la plecarea americanilor fusese vedeta grajdului printre corespondenții de război ai revistei sale din Saigon. Când știai că joacă tenis, îți venea greu să ți-l imaginezi făcând orice altceva, chiar să bea. Ți-l închipui la fileu, deșirându-se și trăsând minge după minge, la disperare; sau reușind un as, între o dublă greșeală și alta. Își șugea gingiile și scuipa, zdruncinat de băutură și de lovitură pe care o primise – Luke ar fi folosit probabil expresia cazonă „lovit de un proiectil brizant“ – gândindu-se, totuși, cu claritate la câteva lucruri în același timp. O parte din gânduri îi fugea la o chelneriță de la un bar din Wanchai, pe nume Ella, pentru ochii căreia îi trăsese un pumn în falcă porcului ăluia de polițist, iar acum suferea consecințele: cu un minimum de efort, comisarul Rockhurst, zis „Bilă Tare“, care după efortul făcut se destindea chiar acum într-un colț al barului, îl trimisese la pământ și îl lovise zdravăn cu piciorul în coaste. O altă parte a minții se concentra asupra a ceea ce îi spusese de dimineață proprietarul său chinez, când venise să se plângă de zgomotul pe care îl făcea gramofonul lui Luke și când rămăsese să sugă o bere.

Un pont senzațional, desigur. Care oare? Îi veni din nou să verze, apoi privi pe fereastră. Joncile erau legate la mal, în spatele barierelor, iar bacul fusese oprit. O fregată britanică de pe vremuri se afla, lăsată la ancoră, și, după cum se zvonea la Club, cei de la Whitehall o scosese în vânzare.

– Ar trebui s-o lase în larg, murmură el confuz, aducându-și aminte de fărâma de cunoștințe navale pe care le culesese în călătoriile sale. Fregatele se trimit în larg în timpul taifunului. Asta e, *domnule*.

Dealurile păreau de gresie sub clăia de nori groși și negri. Șase luni mai înainte, l-ar fi făcut să găngure de plăcere. Portul, cu vacarmul său, chiar și munții de mărfuri de calitate proastă care urcau de la malul mării până sus, în Vârf; după Saigon, Luke sorbise cu lăcomie tot acest peisaj. Dar astăzi nu vedea decât o stâncă britanică, lăfăindu-se în opulență și în infatuare, administrată de o bandă de negustori prețioși, al căror orizont nu depășea nivelul burților personale. Colonia devenise pentru el exact ceea ce ajunsese să însemne pentru restul ziariștilor: un aerodrom, un telefon, o spălătorie, un pat. Ocazional – dar niciodată pentru mult timp – o femeie. Un loc unde până și experiența trebuia importată. Cât privește războaiele, ce pentru el fuseseră mult timp un viciu, acestea erau tot atât de îndepărtate de Hong Kong, ca de Londra sau de New York. Doar Bursa părea să aibă un rost, dar, oricum, sâmbăta era închisă.

– Crezi că vei supraviețui, campionule? îl întrebă canadienul ciufulit, care intră în despărțitura alăturată.

Cei doi împărțiseră plăcerile ofensivei Tet.

– Mulțumesc, dragul meu, mă simt excelent, îi replică Luke, cu cel mai pur accent englezesc de care era în stare.

Luke ajunsese la concluzia că era cu adevărat foarte important pentru el să-și aducă aminte ce-i spusese Jake Chiu de dimineață, când își bea berea, și, dintr-odată, ca un dar ceresc, își reaminti.

– Îmi amintesc! strigă el. Isuse, măi cowboy, îmi amintesc! Luke, ți-ai amintit! Creierul meu! Funcționează! Băieți, ia ascultați-l pe Luke!

– Las-o baltă, îl sfătuia cowboy-ul. Azi nu-ți prea merge bine, dincolo, campionule. Orice ar fi, las-o baltă.

Dar Luke deschise ușa cu piciorul și năvăli în bar, cu brațele larg desfăcute.

– Hei, hei, băieți!

Nu se întoarce nici un cap. Luke își duse palmele pâlnie la gură.

– Ascultați, băi, adunătură de bețivi, am o informație. E fantastic! Două sticle de scotch pe zi și o minte brici! Să-mi dea cineva un clopoțel.

Negăsind nici unul, apucă o halbă și ciocăni cu ea în tejghea, improșcând berea. Chiar și așa, doar piticul îi dădu oarecare atenție.

– Ce s-a întâmplat, Luke? miorlăi piticul cu tonul lui târăgănat de poponar din Greenwich Village. Marele Moo sughiță iar? Nu pot suporta.

În limbajul Clubului, Marele Moo era guvernatorul, iar piticul era șeful biroului lui Luke. O creatură ursuză, cu pungi sub ochi și cu părul nepieptănat, care-i cădea în șuvițe negre pe față; mai avea și un mod agasant de a veni pe nesimțite lângă tine. Cu un an în urmă, doi francezi, care de obicei nu erau văzuți prin partea locului, fuseseră gata-gata să-l omoare pentru o vorbă spusă la întâmplare despre originile nenorocirii din Vietnam. Îl duseseră până la lift, îi spărseseră falca, îi rupseseră câteva oase, îl aruncaseră apoi la parter ca pe-un sac de cartofi și se întorseseră să-și termine paharele. Nu după mult timp și australienii îi făcuseră o figură asemănătoare, când acesta făcuse o aluzie stupidă la participarea lor militară simbolică la război. Sugerase că se încheiase un târg între Canberra și președintele Johnson, pentru ca băieții australieni să rămână la Vung Tau, adevărată floare la ureche, în timp ce ei, americanii, duceau adevăratul război în altă parte. Spre deosebire de francezi, australienii nici măcar nu-și bătuseră capul să folosească liftul. Îl snopiseră în bătaie pe pitic, acolo, pe loc, și, chiar întins pe jos, îi mai arseseră câteva. Învățase de atunci când trebuia să evite anumite persoane din Hong Kong. Pe timp de ceață groasă și persistentă, de pildă. Sau când nu curgea apa decât patru ore pe zi. Sau într-o sâmbătă cu taifun.

Altfel, Clubul era aproape gol. Din motive de prestigiu, marii corespondenți evitau locul ăsta. Câțiva oameni de afaceri, care veneau pentru nota de originalitate pe care o dădea prezența ziaristilor, câteva fete, care veneau după bărbați. O pereche de preținși mari reporteri de televiziune în uniforme militare fanteziste. Și, în colțul său obișnuit, redutabilul Bilă Tare, comisar de poliție, fost în Palestina, fost în Kenya, fost în Malaysia, fost în Fiji, vechi soldat neîndurător, cu o bere în față, cu articulațiile degetelor ușor înroșite și cu suplimentul săptămânal al ziarului *South China Morning Post*. Bilă Tare, zicea lumea, venea acolo din snobism. Iar la masa mare din mijloc, care în cursul săptămânii era rezervată celor de la United Press International, se tolăneau membrii Clubului de Bowling al Tinerilor Bapțiști Conservatori din Shanghai, prezidat de bătrânul Craw, australianul cu fața pestriță, care-și vedeau de obișnuitul lor turneu de sâmbătă. Scopul competiției era să arunce un șervet răsucit ca o frânghie de-a lungul sălii și să nimerească stelajul cu vinuri. De câte ori reușea unul, ceilalți concurenți plăteau sticla și îl ajutau să o bea. Bătrânul Craw mormăia ordinele de lansare a „proiectilului” și un bătrân chelner din Shanghai, preferatul lui Craw, strângea plictisit mucurile de țigări și aducea premiile. Partida din ziua aceea cam lăncezea, iar unii membri ai Clubului nici măcar nu-și dădeau osteneala să țintească. Acesta era totuși grupul pe care Luke și-l alesese ca auditoriu.

– *Nevasta Marelui Moo sughiță!* insista piticul. *Calul nevestei Marelui Moo sughiță! Rândașul ce vede de calul nevestei Marelui Moo sughiță!* Sughiță și...

Apropindu-se cu pași mari, Luke sări pe masă, în zornăitul paharelor sparte, pocnindu-se cu capul de tavan. Plantat acolo sus, pe jumătate ghemuit, profilat pe fereastra din partea de sus, le părea tuturor nemăsurat de mare: ceața groasă, umbra neagră a Vârfului în spatele ei și acest uriaș care umplea

întreg prim-planul. Dar continua să arunce la țintă și să bea ca și cum nu l-ar fi văzut. Doar Bilă Tare aruncă o privire scurtă către Luke, o dată, înainte de a-și suga degetul lui mare butucănos și de a deschide revista la pagina de benzi desenate.

– Repriza a treia, ordonă Craw, cu accentul lui puternic australian. Frate Canada, pregătește-te să lansezi mingea. Așteaptă, măi, nătângule. Foc!

Un șervet sucit în tirbușon zbură către stelajul cu vinuri, luând o traiectorie înaltă. Agățându-se de o crăpătură, atârna o clipă, pentru a cădea apoi grămadă pe podea. Zădărat de pitic, Luke începu să tropăie pe masă făcând să cadă și alte pahare. Până la urmă ajunse să-și epuizeze auditoriul.

– Înălțimile Voastre, spuse bătrânul Craw oftând. Faceți liniște, vă rog, pentru fiul meu. Mă tem că dorește să parlez cu noi. Frate Luke, ai făcut câteva fapte de război azi, iar încă una riscă să atragă nemulțumirea noastră. Vorbește clar și concis, fără că omiți nici un detaliu, oricât de mic, și după aceea, domnule, caută să te ții pe picioare.

În această cursă neîncetată în care fiecare se străduia să țese legendă despre ceilalți, Craw era Bătrânul Marinar. Craw, își spuneau unii altora, își scuturase mai mult nisip din nădragi decât aveau să vadă majoritatea dintre ei sub propriile picioare. Și aveau dreptate. La Shanghai, unde începuse cariera sa, fusese comisionar și redactor de știri la singurul ziar de limbă engleză din oraș. De atunci, scrisese despre lupta comuniștilor împotriva lui Chang Kai-șek, a lui Chang Kai-șek împotriva japonezilor și a americanilor, practic împotriva tuturor. În acest loc fără rădăcini, Craw le dădea un sens al istoriei. Felul său de a se exprima, pe care, pe vreme de taifun, până și cei mai duri puteau, în mod scuzabil, să-l găsească iritant, era o autentică rămășiță a anilor 1930, când Australia furniza grosul jurnaliștilor ce operau în Extremul Orient; Vaticanul, pentru nu se știe ce motiv, contribuise cu jargonul confreriei lui.